

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 8 (2018)

8ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

8^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

Ιδεολογικές – Πολιτικές – Ψυχολογικές – Παιδαγωγικές
Προϋποθέσεις Εκπαίδευσης Χαρισματικών Ατόμων

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
14-17 Ιουνίου 2018

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας: πού οφείλεται η αποτελεσματικότητά του;

Αφροδίτη Σκαράκη, Μαρία-Νεκταρία Φράγκου

doi: [10.12681/edusc.2742](https://doi.org/10.12681/edusc.2742)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σκαράκη Α., & Φράγκου Μ.-Ν. (2020). Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας: πού οφείλεται η αποτελεσματικότητά του;. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 8, 937–947.
<https://doi.org/10.12681/edusc.2742>

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας: πού οφείλεται η αποτελεσματικότητά του;

Σκαράκη Αφροδίτη, πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής, Ε.Κ.Π.Α.

aphroskar@gmail.com

Φράγκου Μαρία-Νεκταρία, πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόγραμμα Ετήσιας Εξειδίκευσης στην Ειδική Αγωγή, Ε.Κ.Π.Α.

maria_titiva_2007@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στο εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας, το οποίο βρίσκεται στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος. Το τελευταίο πηγάζει από τις υψηλές επιδόσεις των Φινλανδών μαθητών στο διεθνές πρόγραμμα αξιολόγησης PISA, όπου καταλαμβάνουν συνεχώς πρώτες θέσεις ανάμεσα σε συνομηλίκους τους από 43 χώρες. Επομένως, θα αναφερθούν τόσο οι γενικές αρχές που διέπουν το εν λόγω εκπαιδευτικό σύστημα και το καθιστούν πρότυπο προς μίμηση για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, όσο και άλλοι βασικοί παράγοντες που το διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα εκπαιδευτικά συστήματα στην δομή, την οργάνωση, τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση, τα αναλυτικά προγράμματα και τα προγράμματα σπουδών, την ποιότητα της εκπαίδευσης καθώς και στις πρακτικές που εφαρμόζονται. Ειδικότερα, θα τονιστούν οι κύριες αιτίες που το αναδεικνύουν τόσο επιτυχές αλλά και ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Παρόλα αυτά, με κυρίαρχο στόχο τη δημιουργία μιας κοινωνίας της γνώσης και με την εφαρμογή συγκεκριμένων πρακτικών και προγραμμάτων, αποδεικνύεται τελικά πως τα θετικά χαρακτηριστικά του υπερνικούν τα αρνητικά και επομένως, το μαθησιακό αποτέλεσμα είναι πολύ θετικό.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να γνωστοποιηθούν όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει το ευρύ κοινό σχετικά με το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα. Απώτερος σκοπός είναι να συζητηθούν, μέσω βιβλιογραφικών αναφορών, όλες οι επιτυχείς εφαρμογές του με στόχο την παρότρυνση της ελληνικής πολιτείας και των εκπαιδευτικών να υιοθετήσουν ορισμένες από αυτές, ώστε το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να γίνει πιο αποτελεσματικό.

Λέξεις-Κλειδιά: εκπαίδευση; Φινλανδία; Μαθητές; Αριστεία; υψηλή επίδοση.

Abstract

The present assignment refers to the Finnish education system, which is at the heart of international interest. This stems from the high performance of Finnish students in the

PISA competition, in which they occupied first places among their peers from 43 countries. Therefore, this paper will examine the general principles which govern the education system in question and render it an example for all European countries, as well as some more key factors that differentiate it from the other education systems regarding structure, organization, administration, financing, curricula, the quality of education as well as the practices applied. In particular, the present paper will highlight the main causes that make this education system so successful but also some problems it faces. Nevertheless, in respect of the overarching goal of creating a knowledge-based society and applying specific practices and programs, it turns out that its positive characteristics outweigh the negative ones and, therefore, the learning outcome is very positive.

The purpose of this paper is to make the general public aware of everything they need to know about the Finnish education system. The ultimate goal is to discuss, through bibliographical references, all the system's successful applications, in order to encourage the Greek state and teachers to adopt some of them so that the Greek education system becomes more effective.

Keywords: education; Finland; Students; Excellence; high performance.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαιδευτική πολιτική της Φινλανδίας έχει αναπτυχθεί ως μέρος της γενικής κοινωνικής πολιτικής και σε αρμονία με τους στόχους της. Το φινλανδικό σύστημα εκπαίδευσης βρίσκεται στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος, γεγονός που πηγάζει από τις υψηλές επιδόσεις των Φινλανδών μαθητών στο διαγωνισμό PISA, στον οποίο τις τελευταίες δεκαετίες καταλαμβάνουν πρώτες θέσεις ανάμεσα σε συνομηλίκους τους από σαράντα τρεις χώρες (Μπουζάκης και συν., 2006).

Η εκπαιδευτική ισότητα υπήρξε η βασική αρχή της εκπαιδευτικής της πολιτικής. Σύμφωνα με ερευνητές των εκπαιδευτικών δρωμένων, τα αποτελέσματα του διαγωνισμού λειτούργησαν ως αποδεικτικό στοιχείο για τη διάψευση ότι η αριστεία είναι ασύμβατη με την ισότητα ευκαιριών. Η εκπαίδευση συμβαδίζει με το πολίτευμα μιας χώρας και τη δομή ενός κράτους και συγκεκριμένα η Φινλανδία θεωρείται πρότυπο σχετικά με τη λειτουργία των κοινοβουλευτικών θεσμών και την υπακοή σε αρχές σύμφωνες με τη δημοκρατία και την ελευθερία. Ο πληθυσμός της δίχως διακρίσεις απολαμβάνει τις υπηρεσίες του κράτους πρόνοιας. Σε ένα τέτοιο κράτος λοιπόν, που ενθαρρύνει θεμελιώδεις αξίες της ζωής, χωρίς να καταπατά τα δικαιώματα των πολιτών του, υπάρχουν οι βάσεις για την ανάπτυξη ενός υγιούς εκπαιδευτικού συστήματος.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Sadler, «δε θα πρέπει να λησμονούμε ότι τα δεδομένα εκτός σχολείου έχουν μεγαλύτερη σημασία και από τα πράγματα μέσα στο ίδιο το σχολείο και ότι είναι αυτά που διέπουν και ερμηνεύουν/ καθορίζουν τα πράγματα μέσα σε αυτό» (Μπουζάκης και συν., 2006, 59) Το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα ως εκ τούτου είναι σημαντικό να εξεταστεί στο πλαίσιο του πολιτικού, οικονομικού και ιδεολογικού μορφώματος, αφού δεν είναι ανεξάρτητο από αυτό.

1. Ιστορική αναδρομή

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας αναπτύχθηκε σταθερά στο πέρασμα των χρόνων. Στο μακρινό παρελθόν είχε προηγηθεί η σουηδική κυριαρχία επί της Φινλανδίας από το 12^ο με 13^ο αιώνα μέχρι και τις αρχές του 19^{ου}, και στη συνέχεια η κατάληψή της από τους Ρώσους το 1809. Την περίοδο της ενσωμάτωσής του στη Σουηδία, το φινλανδικό κράτος άρχισε να μορφοποιείται και να δίνει έμφαση στις τέχνες και τα γράμματα. Η εκπαίδευση εξαρτιόταν από την Εκκλησία και παρεχόταν στα μοναστικά σχολεία.

Η διδασκαλία γινόταν στα λατινικά με κύριο σκοπό την εκπαίδευση κληρικών για μια εκκλησιαστική καριέρα. Το πρώτο φινλανδικό πανεπιστήμιο, το Academia Aboensis, ιδρύθηκε στο Τούρκου, μια μεγάλη πόλη της Φινλανδίας, το 1640 (Horner, Dobert, Korpp, Mitter, 2007). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καλλιεργηθεί η φινλανδική γλώσσα, στην οποία κύριο ρόλο διαδραμάτιζε και η διάδοση του λουθηρανισμού, ενός θεολογικού κινήματος με σκοπό τη μεταρρύθμιση του Χριστιανισμού.

Το 1809, η Φινλανδία έγινε αυτόνομο Μεγάλο Δουκάτο στη Ρωσία. Κατά τη ρωσική κατοχή, λόγω της ανάγκης διατήρησης της εθνικής ταυτότητας, η φινλανδική γλώσσα απέκτησε μεγάλη σημασία. Η βασική εκπαίδευση αναπτύχθηκε και επεκτάθηκε σε μεγάλο βαθμό. Το πρώτο δημοτικό σχολείο ιδρύθηκε τη δεκαετία του 1860. Από το 1898 και έπειτα, οι τοπικές αρχές παρείχαν ποικίλες εκπαιδευτικές ευκαιρίες για όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας, καθώς και την υποχρεωτική εκπαίδευση, η οποία εισήχθη το 1921.

Η Φινλανδία έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1917 έπειτα από την κατάρρευση του τσάρου. Αμέσως, στο Σύνταγμα που θεσπίστηκε το 1919, οι διατάξεις της δωρεάν γενικής υποχρεωτικής και βασικής εκπαίδευσης καθιερώθηκαν ως υποχρέωση. Κατά τη δεκαετία του 1960 η εκπαίδευση και η έρευνα αναπτύχθηκε υπέρμετρα εξαιτίας της εντυπωσιακής οικονομικής ανάπτυξης στις πλούσιες χώρες, άρα και στη Φινλανδία, με αποτέλεσμα να αξιοποιηθούν οι πόροι για την επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Από το 1968 καθιερώθηκε το εννεαετές υποχρεωτικό ενιαίο σχολείο, το οποίο μέχρι και σήμερα συμβάλλει στην αρχή της ισότητας των ευκαιριών. Το βασικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης και οι κοινωνικές παροχές που προσφέρει είναι οι ίδιες για όλους: δωρεάν διδασκαλία και εκπαιδευτικό υλικό, υπηρεσίες υγείας, σχολικά γεύματα και, εφόσον κρίνεται αναγκαία, μεταφορά και διαμονή. (Ministry of education, 1977) Οι επτάχρονοι μαθητές εισάγονταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μετά το γυμνάσιο μπορούσαν οι ίδιοι να επιλέξουν το λύκειο ή κάποια από τις επαγγελματικές σχολές και τα ινστιτούτα. Στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές έδιναν εθνικές εξετάσεις για να πάρουν απολυτήριο αλλά και ειδικές για να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο κατά τη διάρκεια της μαθητείας τους, τα παιδιά δεν υφίσταντο γραπτή αξιολόγηση με τη μορφή εξετάσεων.

Την άνοδο του Εθνικού Κόμματος Συνασπισμού, ενός νεοσυντηρητικού - νεοφιλελεύθερου συνασπισμού, στην εξουσία το 1987, συνόδευσε μια «στροφή προς τα δεξιά» και μια ευρύτερη συναίνεση των πολιτικών δυνάμεων σε αυτή. Η οικονομική ανάπτυξη που σημειώθηκε ιδιαίτερα κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, κυρίως στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας, άσκησε σημαντική επιρροή σε εκπαιδευτικές επιλογές (Horner et al., 2007).

Ταυτόχρονα, η αναδόμηση που έγινε όσον αφορά το φινλανδικό κράτος πρόνοιας είχε ως συνέπεια μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, οι πιο ουσιαστικές από τις οποίες καταγράφηκαν τη δεκαετία του 1990, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτές, κατά κύριο λόγο, ήταν η ελεύθερη σχολική επιλογή σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, η οικοδόμηση ενός εκτεταμένου συστήματος αξιολόγησης, περικοπές στον προϋπολογισμό, στις δημόσιες δαπάνες και τέλος η μετάθεση των αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων στις τοπικές κοινότητες (Μπουζάκης και συν., 2006).

Έτσι, το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας εξελίχθηκε σταδιακά με σκοπό την παροχή εκπαίδευσης σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, οικονομικής κατάστασης και μητρικής γλώσσας, ώστε να αξιοποιεί τις ικανότητες και τις δυνατότητές τους. Με την πάροδο του χρόνου, στο φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα υπήρξαν βεβαίως βελτιώσεις και προσθήκες καλών πρακτικών. Το πρόγραμμα διδασκαλίας ακόμη και σήμερα δέχεται αλλαγές ανά τακτά χρονικά διαστήματα (ανά δεκαετία περίπου) που συχνά βασίζονται σε πειραματικά project ή έρευνες.

2. ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

2.1. Γενικές Αρχές

Η καθιέρωση του ενιαίου σχολείου από το 1968 πιστοποίησε την ισότητα που διέπει τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες στη Φινλανδία. Η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της παρέχεται δωρεάν και το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει δύο εθνικές γλώσσες (φινλανδικά και σουηδικά), ξένες γλώσσες, ιστορία, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες, αγωγή του πολίτη, θρησκευτικά και ηθική, μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία, γεωγραφία, φυσική αγωγή, μουσική, χειροτεχνία, οικιακή οικονομία και τέχνες (Μπουζάκης και συν., 2006).

Η ολοκλήρωση του εννεαετής ενιαίου σχολείου αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή στην ανώτερη δευτεροβάθμια σχολή ή στην δευτεροβάθμια επαγγελματική σχολή. Με την ολοκλήρωση της τριετούς ανώτερης δευτεροβάθμιας σχολής και τα επιτυχή αποτελέσματα των εισαγωγικών εξετάσεων, ο μαθητής μπορεί να επιδιώξει την εισαγωγή του σε πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως αποτέλεσμα των διαρθρωτικών αλλαγών στη βιομηχανία και την αγορά εργασίας, η δια βίου μάθηση έχει γίνει μια σημαντική αρχή της πολιτικής της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση των ενηλίκων διοργανώνεται από πανεπιστήμια και πολυτεχνεία, δημόσια και ιδιωτικά επαγγελματικά ιδρύματα, κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων, ανώτερα δευτεροβάθμια σχολεία ενηλίκων, κέντρα μελετών, αθλητικά κέντρα και ινστιτούτα (Horner et al., 2007). Σκοπός της δια βίου μάθησης είναι η διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, η πνευματική ανάπτυξη του έθνους, η αρμονία μεταξύ εκπαίδευσης και εργασίας αλλά και η ανάπτυξη των επαγγελματικών ικανοτήτων όλων των πολιτών, ώστε να μειωθεί σε σημαντικό βαθμό η ανεργία.

2.2. Δομή και Οργάνωση

Το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από εννέα χρόνια ενιαίας υποχρεωτικής βασικής εκπαίδευσης (7^ο - 16^ο έτος) και ένα χρόνο προαιρετικής προσχολικής εκπαίδευσης (6^ο έτος). Επίσης, αποτελείται από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (16^ο - 18^ο έτος), η οποία περιλαμβάνει την επαγγελματική

(ΕΠΑ.Λ) και τη γενική (ΓΕ.Λ) εκπαίδευση και τέλος, την τριτοβάθμια που περιλαμβάνει τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία.

Οι δάσκαλοι της τάξης είναι υπεύθυνοι για τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων, με αποτέλεσμα να καθοδηγούν τη συνολική προσωπική ανάπτυξη των μαθητών. Το ενιαίο σχολείο είναι χωρισμένο σε έξι χρόνια χαμηλότερου επιπέδου και τρία χρόνια ανώτερου επιπέδου. Τα μαθήματα που διδάσκονται στα τρία χρόνια ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στα επαγγελματικά ιδρύματα ενοποιούνται με εκείνα του ενιαίου σχολείου.

Τα επαγγελματικά ιδρύματα είναι είτε επαγγελματικές σχολές, που παρέχουν κατάρτιση σε ειδικευμένη εργασία ή καθαρά επαγγελματικά ιδρύματα, τα οποία προετοιμάζουν τους μαθητές κυρίως για διευθυντικά καθήκοντα και προγραμματισμό. Σε αυτά μπορούν να εισαχθούν οι μαθητές, οι οποίοι δεν επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μετά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας. Και τα δύο προσφέρουν περίπου εξακόσια πενήντα διαφορετικά μαθήματα (Ministry of education, 1977).

2.3. Διοίκηση και Χρηματοδότηση

Οι αρμοδιότητες που αφορούν όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα την πρωτοβάθμια, χωρίζονται σε τρία επίπεδα. Αρχικά, σε κεντρικό επίπεδο, υπάρχει το Κοινοβούλιο, η κυβέρνηση και το Υπουργείο Παιδείας. Το τελευταίο είναι υπεύθυνο για την έρευνα, τα θρησκευόμενα και τον αθλητισμό, ενώ υπάγονται σε αυτό κοινοβουλευτικά σώματα ειδικών, το καθένα από τα οποία έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες όπως το σχολικό πρόγραμμα και η εκπαίδευση.

Οι εκπαιδευτικές και πολιτιστικές υποθέσεις είναι ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας, που εκπροσωπείται στην κυβέρνηση με δύο υπουργούς. Το φινλανδικό κοινοβούλιο αποφασίζει για την εκπαιδευτική νομοθεσία και τις γενικές αρχές της εκπαιδευτικής πολιτικής. Για την εφαρμογή αυτής της πολιτικής σε κεντρικό διοικητικό επίπεδο είναι υπεύθυνη η κυβέρνηση, το Υπουργείο Παιδείας και το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.Σ.Π.). Το διοικητικό συμβούλιο καταρτίζει και εγκρίνει τον πυρήνα των προγραμμάτων σπουδών και είναι υπεύθυνο για την αξιολόγηση του φινλανδικού συστήματος εκπαίδευσης, εξαιρουμένων των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υπάρχουν περίπου 4.300 σχολεία στη Φινλανδία, εκ των οποίων ογδόντα έξι συντηρούνται από ιδιωτικούς φορείς παροχής εκπαίδευσης και τριάντα από το κράτος, ενώ τα υπόλοιπα σχολεία ανήκουν στους δήμους ή τις ομοσπονδίες των δήμων. Αξίζει να αναφερθεί ότι απαγορεύεται από τη νομοθεσία η καταβολή διδάκτρων στα ιδιωτικά σχολεία, καθώς αυτά είναι χρηματοδοτούμενα από την Πολιτεία και τους Δήμους. Η ευθύνη της εκπαιδευτικής χρηματοδότησης και η κατασκευή σχολείων διαιρείται μεταξύ του κράτους και των τοπικών αρχών ή άλλων παρόχων εκπαίδευσης. Εκτός από τη δική τους χρηματοδότηση, οι τοπικοί φορείς παροχής εκπαίδευσης δικαιούνται να λάβουν κρατική επιχορήγηση για τα καθιερωμένα αλλά και για το κόστος λειτουργίας των ιδρυμάτων τους. Τα κριτήρια χρηματοδότησης είναι τα ίδια, ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Η διαχείριση ενός τοπικού εκπαιδευτικού συστήματος ανήκει στο σχολικό συμβούλιο. Ο διευθυντής (πρύτανης) έχει τη συνολική ευθύνη για την άμεση διαχείριση του σχολείου (Ministry of education, 1977). Οι μισθοί των εκπαιδευτικών πληρώνονται από το σχολείο ή τον ιδιοκτήτη του σχολείου - διευθυντή ή και από τους δήμους. Τα τοπικά συμβούλια έχουν την ευθύνη της παροχής δωρεάν εκπαίδευσης καθώς επίσης

αναλαμβάνουν φοροληπτικές αρμοδιότητες μοιράζοντας τα χρήματα στους επιμέρους εκπαιδευτικούς τομείς. Η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων έχει αναληφθεί από κρατικές, δημοτικές ή ιδιωτικές πηγές.

Η ύλη της διδασκαλίας καθορίζεται από την κεντρική εξουσία, αλλά οι εκδοτικοί οίκοι της Φινλανδίας είναι αυτοί που φέρνουν το βάρος της δημιουργίας των κατάλληλων σχολικών βιβλίων. Θεωρητικά, η κυβέρνηση συμβάλλει στη χρηματοδότηση όλων των σχολείων. Στην πράξη όμως, όλα τα έξοδα της εκπαίδευσης χρηματοδοτούνται από τους τοπικούς δήμους, περιλαμβανομένων των βιβλίων, των προμηθειών, των γευμάτων ακόμα και των ιατρικών και οδοντιατρικών εξετάσεων.

2.4. Αναλυτικά Προγράμματα και Προγράμματα Σπουδών

Τα μαθήματα που διδάσκονται στο πλαίσιο του ενιαίου σχολείου προβλέπονται από το νόμο και οι διδακτικές περίοδοι που κατανέμονται σε καθένα από αυτά έχουν οριστεί με διάταγμα. Στην πράξη, το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας ορίζει ένα χαλαρό πλαίσιο του προγράμματος σπουδών και τα σχολεία αναλαμβάνουν το σχεδιασμό των δικών τους προγραμμάτων. Στη μεταρρύθμιση αυτή τονίζεται ο ρόλος των δασκάλων, αφού οι εκπαιδευτικοί γίνονται υπεύθυνοι χάραξης των σπουδών των παιδιών.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου γύρου του σχεδιασμού του προγράμματος σπουδών, οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν σε εκτενείς συζητήσεις για το σκοπό και τους στόχους της εκπαίδευσης, καθώς και τους στόχους του προγράμματος σπουδών. Τέλος, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν στη δημιουργία και τη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών τους (Horner et al., 2007).

2.5. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και λοιπές εκπαιδευτικές βαθμίδες

Η υποχρεωτική σχολική φοίτηση αρχίζει το φθινόπωρο του έτους κατά το οποίο το παιδί φτάνει στην ηλικία των επτά ετών και τελειώνει στο τέλος της άνοιξης του έτους κατά το οποίο το παιδί φτάνει στην ηλικία των δεκαέξι ετών (Ministry of education, 1977).

2.5.1. Προσχολική Εκπαίδευση

Όσον αφορά την προσχολική εκπαίδευση, αυτή είναι εθελοντική και δωρεάν. Προσφέρεται από νηπιαγωγούς ή εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με επάρκεια προσόντων. Πάνω από το 96% των παιδιών στη Φινλανδία λαμβάνει προσχολική εκπαίδευση, γεγονός που αιτιολογείται από την άποψη που επικρατεί ότι με τη βοήθεια των νηπιαγωγείων τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μαθαίνουν με ενεργό τρόπο, αναπτύσσουν τη σκέψη τους, τις δεξιότητες και τα συναισθήματά τους, γεγονός που τα προετοιμάζει για την εισαγωγή τους στην πρώτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Lerikkanen & Koivisto, 2011).

2.5.2. Βασική και Υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η υποχρεωτική εκπαίδευση των παιδιών διαρκεί εννέα ολόκληρα χρόνια (7-16 ετών) και χωρίζεται σε κατώτερο (1^η – 6^η τάξη) και ανώτερο (7^η – 9^η τάξη) επίπεδο. Η κυβέρνηση καθορίζει τόσο τα βασικά μαθήματα για όλα τα παιδιά όσο και τον αριθμό

των ωρών που αφιερώνονται σε κάθε μάθημα. Το σχολικό έτος αποτελείται από 190 σχολικές ημέρες και χωρίζεται σε δύο εξάμηνα. Το πρώτο ξεκινά στα μέσα του Αυγούστου και τελειώνει πριν από τα Χριστούγεννα και το δεύτερο εξάμηνο αρχίζει στις αρχές του Ιανουαρίου και τελειώνει στις αρχές του Ιουνίου. Οι καλοκαιρινές διακοπές είναι περισσότερες από εξήντα ημέρες. Οι διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα αρχίζουν από 19 για τις μικρές τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και φθάνει τις 30 για τις μεγάλες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σχεδόν όλα τα παιδιά ολοκληρώνουν την υποχρεωτική τους εκπαίδευση, αποκτώντας απολυτήριο για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενώ δύνανται να επιλέξουν ακόμη ένα έτος προαιρετικής μάθησης, με σκοπό την ενθάρρυνση της συνέχισης των σπουδών τους στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με στατιστικές, το 99,7% των παιδιών ολοκληρώνουν όχι μόνο την πρωτοβάθμια αλλά και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το ποσοστό σχολικής διαρροής είναι επομένως ένα από τα χαμηλότερα στον κόσμο.

Ο στόχος της βασικής εκπαίδευσης είναι να υποστηρίξει και να αναπτύξει την ανθρώπινη και ηθική υπόσταση των μαθητών ώστε να γίνουν υπεύθυνα μέλη της κοινωνίας, παρέχοντάς τους τις γνώσεις και τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη ζωή (Horner et al., 2007).

Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας είναι υπεύθυνο για το κοινό πλαίσιο του προγράμματος σπουδών. Με βάση αυτό, κάθε δάσκαλος προετοιμάζει το τοπικό πρόγραμμα σπουδών βασικής εκπαίδευσης. Η βάση της εκπαίδευσης είναι η διδακτέα ύλη, που περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα μαθήματα: μητρική γλώσσα και Λογοτεχνία (φινλανδική ή σουηδική), ή άλλη εθνική γλώσσα (σουηδικά ή φινλανδικά) και τις ξένες γλώσσες.

Μαθήματα όπως η Περιβαλλοντική Μελέτη, η Αγωγή του Πολίτη, τα Θρησκευτικά, η Ιστορία και οι Κοινωνικές Επιστήμες αποτελούν έναν άλλο τομέα του προγράμματος σπουδών. Τα Μαθηματικά, η Φυσική, η Χημεία, η Βιολογία και η Γεωγραφία συνιστούν τα επιστημονικά μαθήματα του προγράμματος σπουδών, ενώ η Φυσική Αγωγή, η Μουσική, οι Εικαστικές Τέχνες, οι Χειροτεχνίες, η Υφαντική, η Ξυλοκοπτική, η Μεταλλουργία, η Μαγειρική και η Οικιακή Οικονομία παρέχουν μια πιο πρακτική διάσταση στο πρόγραμμα σπουδών.

Στο ενιαίο σχολείο πρωτοβάθμιας αλλά και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το σχολικό πρόγραμμα σπουδών βασίζεται στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών. Τα διδακτικά βιβλία και τα σχολικά εργαλεία διατίθενται δωρεάν σε όλους τους μαθητές, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν καθημερινά και δωρεάν γεύμα. Οι μαθητές έχουν επίσης το δικαίωμα καθοδήγησης και υποστήριξης, έργο το οποίο αναλαμβάνουν λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές και ψυχολόγοι, οι οποίοι συζητούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα για την πρόοδο των μαθητών τους.

Τα περισσότερα από τα σχολεία της Φινλανδίας είναι κοινοτικά καθώς περιλαμβάνουν το νηπιαγωγείο, το δημοτικό και το γυμνάσιο στο ίδιο κτίριο. Οι υποδομές είναι άριστες με μεγάλα παράθυρα, το προαύλιο δεν έχει κάγκελα, αλλά πολλά δέντρα και παιδική χαρά για να παίζουν οι μαθητές των μικρότερων τάξεων στα διαλείμματα. Η τραπεζαρία τους συνήθως είναι πολύ προσεγμένη και η ώρα του φαγητού διαφέρει ανά τάξη (Horner et al., 2007). Στην κυρίως αίθουσα του κτιρίου υπάρχει τηλεόραση στην οποία αναγράφονται τα νέα και το πρόγραμμα της ημέρας, ενώ στους διαδρόμους υπάρχουν ντουλάπια για να τοποθετούν τα παιδιά τα πράγματά τους και τα παπούτσια τους, δεδομένου ότι στο σχολείο φοράνε παντόφλες για να νιώθουν πιο άνετα και οικεία.

εξετάσεων για πολλοστή φορά την εισαγωγή τους. Εν τω μεταξύ, μερικοί υποψήφιοι φοιτητές κατά τη διαδικασία της προετοιμασίας τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις, εργάζονται ως εκπαιδευτικοί βοηθοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να αποκτήσουν σχετική εμπειρία (Μπουζάκης και συν., 2006).

Όλες οι νηπιαγωγοί είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού διπλώματος τριετούς φοίτησης και έχουν μάλιστα την επιλογή για μεταπτυχιακό δίπλωμα. Επίσης, στο νηπιαγωγείο μπορούν να διδάξουν και δασκάλες του δημοτικού με την προϋπόθεση ότι διαθέτουν Μάστερ Εκπαίδευσης πενταετούς φοίτησης και έχουν ειδικευτεί επί ένα χρόνο στην προσχολική εκπαίδευση και στη μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο (Lerkkanen & Koivisto, 2011). Πάντως στην πλειονότητά τους, τα προγράμματα σπουδών διαρκούν μέχρι πέντε χρόνια, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών ασκήσεων σε σχολεία και της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη χορήγηση πτυχίου Μάστερ, ενός απαραίτητου εφοδίου για τον διορισμό στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Τον ακρογωνιαίο λίθο της κατάρτισης των δασκάλων αποτελεί η δια βίου μάθηση, η οποία είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Φινλανδία. Μερικά ιδρύματα στρέφουν την προσοχή τους εξ' ολοκλήρου στη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Παράλληλα, υπάρχουν διάφορα προγράμματα συνεχούς επιμόρφωσης των δασκάλων που παρέχονται από το Υπουργείο, τα πανεπιστήμια αλλά και διάφορες οργανώσεις εκπαιδευτικών, στα οποία μπορούν να συμμετέχουν με δική τους οικονομική επιβάρυνση (Μπουζάκης και συν., 2006).

Η διδασκαλία περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των δασκάλων και των παιδιών. Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν διάφορα μέσα διδασκαλίας (οπτικοακουστικό υλικό, επισκέψεις, υπολογιστές, βιβλιοθήκες κ.λπ.) και με αυτόν τον τρόπο αποκτούν κατά την διάρκεια των σπουδών τους τα κατάλληλα εργαλεία για να βελτιώνουν οι ίδιοι τις μεθόδους τους. Σε αυτό συνδράμουν και τα καλοκαιρινά εκπαιδευτικά σεμινάρια.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας αποφαίνεται ιδιαίτερα επιτυχές, λαμβάνοντας υπόψη ότι κατατάσσεται σταθερά υψηλά στη μελέτη του διεθνούς προγράμματος αξιολόγησης μαθητών PISA που συγκρίνει τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα σε διεθνές επίπεδο. Για πολλούς ερευνητές θεωρείται πρότυπο εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο πολλές ευρωπαϊκές χώρες προσπαθούν να μιμηθούν. Το σίγουρο είναι ότι διακρίνεται για την ιδιαιτερότητα και την πρωτοτυπία του. Συγκεκριμένα, η επιτυχία του έγκειται σε ποικίλους παράγοντες.

Πρώτον, η εκπαίδευση στη Φινλανδία θεωρείται αγαθό και δικαίωμα όλων των ανθρώπων ανεξαιρέτως. Στην παιδαγωγική φιλοσοφία εντάσσεται η ισότιμη αντιμετώπιση όλων των μαθητών ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης, κοινωνικής τάξης, μαθησιακών δυσκολιών και προβλημάτων συμπεριφοράς. Τα παιδιά ήδη από την προσχολική αγωγή μαθαίνουν να αγαπούν το σχολείο, μέσα στο οποίο νιώθουν ζεστασιά, αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις τόσο με τους συμμαθητές, όσο και με τους δασκάλους τους διατηρώντας πάντα το αίσθημα του σεβασμού απέναντί τους. Ταυτόχρονα πρόκειται για ένα σχολείο ανοιχτό στους γονείς (Μπουζάκης και συν., 2006).

Το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα δίνει έμφαση στην δια βίου μάθηση των ενηλίκων καθώς και στην εκπαίδευση των μεταναστών με απώτερο σκοπό την δημιουργία ενός συνεκτικού κλίματος, ενός κλίματος δημοκρατικού που οδεύει προς την ευημερία και την ανάπτυξη. Σε κεντρικό επίπεδο χαράσσεται μόνο η βασική δομή του προγράμματος σπουδών και σε τοπικό επίπεδο υπάρχει ευελιξία εφαρμογής του, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να έχουν την παιδαγωγική ευθύνη της δουλειάς τους. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ατομική γνωστική ανάπτυξη των μαθητών, στην διαδικασία εκμάθησης προσφέροντας ειδικά μαθήματα υψηλού επιπέδου όπου χρειάζεται αλλά και στη διάγνωση της ανάγκης παροχής ειδικών μαθημάτων σε πρώιμο στάδιο, με σκοπό την αποφυγή του αποκλεισμού των πιο αδύναμων μαθητών.

Το επάγγελμα του δασκάλου θεωρείται περιζήτητο. Οι αρμόδιες αρχές φροντίζουν να εξασφαλίζουν συγκεκριμένες θέσεις εργασίας και υψηλό μισθό στους εκπαιδευτικούς, ώστε να είναι απολύτως αφοσιωμένοι στο έργο τους. Η εκπαίδευσή τους είναι άρτια, ενώ απαιτείται η συνεχής επιμόρφωσή τους. Το κοινωνικό τους στάτους είναι ίδιο με εκείνο των γιατρών και των δικηγόρων, απολαμβάνουν δηλαδή μεγάλη εκτίμηση, αφού αναγνωρίζεται πλήρως το έργο τους από την κοινωνία.

Εν κατακλείδι, φαίνεται πως το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας διακρίνεται για την επιτυχία του. Ο απώτερος στόχος του εκτός των άλλων είναι η προετοιμασία των παιδιών για την ομαλή είσοδό τους στην ενήλικη ζωή και η δημιουργία ενός κλίματος στο οποίο αρέσκονται να μαθαίνουν συνεχώς, να ερευνούν, να συνεργάζονται, να είναι υπεύθυνα και δημιουργικά. Ας ελπίσουμε λοιπόν, πως ένα τέτοιο άξιο εκπαιδευτικό σύστημα θα υιοθετηθεί στον κατάλληλο για την κάθε χώρα βαθμό με σκοπό την διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων και κοινωνιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Horner, W., Dobert, H., Kopp, B.V, Mitter, W. (2007). *The Education Systems of Europe (1st ed.)*. Netherlands: Springer.

Husen, T., Tuijnman, A., Halls, W.D. (Ed.). (1992). *Schooling in Modern European Society: A report of Academia Europaea (1st ed.)*.UK: Emerald Publishing Limited.

Lerikkanen, M.K., Koivisto, P. (2011). *Το ολοήμερο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Πεδίο.

Μπουζάκης, Σ., Cowen, R., Καλογιαννάκη, Π., Περσιάνης, Π., Μούτσιος, Σ., Καζαμιάς, Μ.Α., Ματθαίου, Μ.Δ. (2006). Το Φινλανδικό Μοντέλο ως Μεταρρυθμιστική Πρόταση για την Ελληνική Εκπαίδευση - Μια Αιρετική Αφήγηση. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση, Εξαμηνιαία Έκδοση Ελληνικής Εταιρείας Συγκριτικής Εκπαίδευσης και Εργαστηρίου Συγκριτικής Παιδαγωγικής Διεθνούς Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Επικοινωνίας*, (6).

Reference Publications 8, Ministry of education (1977). *Education Development in Finland 1974 - 1976*, Helsinki.

Ιστοσελίδες

- [Βικιπαίδεια](http://wikipedia.qwika.com/en2el/Education_in_Finland) (2011). Εκπαίδευση στη Φινλανδία. Ανασύρθηκε από: http://wikipedia.qwika.com/en2el/Education_in_Finland. Τελευταία προβολή στις 27/8/2018.
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Φιλανδίας (2013). Ανασύρθηκε από: http://4sek-v-athin.att.sch.gr/wp-content/uploads/finland_edu_system.pdf . Αθήνα. Τελευταία προβολή στις 27/8/2018.
- European Commission EURYDICE (2018). Ανασύρθηκε από: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Overview> Τελευταία προβολή στις 27/8/2018.
- Καρταλόγκου Ελισσάβητ (2017). Το εκπαιδευτικό σύστημα της Φινλανδίας. Ανασύρθηκε από: <https://www.slideshare.net/ElisavetKartaloglou/1-72511406> Τελευταία προβολή στις 27/8/2018.
- Μερκούρη Νατάσα (2012). Το φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα: ισότητα αντί ανταγωνισμού. Ανασύρθηκε από: http://www.academia.edu/1919548/%CE%A4%CE%BF_%CF%86%CE%B9%CE%BD%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1_%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF_%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D Αθήνα. Τελευταία προβολή στις 27/8/2018.